

Porabje

TEDNIK SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Monošter, 3. marca 2022 - Leto XXXII, št. 9

stran 2

V NASLEDNJIH PETIH LETIH 25 MILIJONOV EVROV ZA PORABJE

*Iz dugoga cajta se narodijo ideje
stran 4*

*Festival domačega vina in pogač
stran 6*

*Eške gnauk so naja vküper dali
stran 8*

Meddržavni sporazum Madžarska-Slovenija

V NASLEDNJIH PETIH LETIH 25 MILIJONOV EVROV ZA PORABJE

Premierja Slovenije in Madžarske Janez Janša in Viktor Orbán sta v Lendavi podpisala meddržavni sporazum o gospodarskem in družbenem razvoju narodnostno mešanega območja na obeh stra-

Slovenski premier Janša je ob podpisu pogodbe dejal, da sta sedanji vladi v zadnjih letih dokazali, da državi zelo dobro sodelujeta. Madžarskemu kolegu Orbánu se je zahvalil za podporo

sporazuma zelo dobro sprejeli tako v Porabju kot Prekmurju. Zagovornica pravic Slovencev v madžarskem Parlamentu Erika Köleš Kiss je ob tem povedala: »Sporazum je pomemben za obstoj slovenskega Porabja, da se regija ne sprazni, ampak da mladi ostanejo doma, kjer si bodo lahko zaslužili svoj kruh. In da bodo lahko v domačem okolju ostali Slovenci s svojim jezikom in kulturo.«

Avtor ideje o skupnem meddržavnem skladu, predsednik Madžarov v Sloveniji in poslanec v Državnem zboru Ferenc Horváth, pa je izrazil hvaležnost obema premierjema, da sta udeležila njegovo pobudo, ki lahko bistveno prispeva k razvoju Porabja in Prekmurja: »Iz te regije se je odselilo več deset tisoč družin in te škode tudi z denarnimi sredstvi ne moremo povrniti. Kar pa lahko s tem denarjem naredimo, je to, da nekako poskušamo ustaviti ta negativen trend, ki na žalost še vedno traja.«

Ker je prvih pet milijonov za Porabske Slovence (in seveda tudi za prekmurske Madžare) na voljo že v tem letu, se bodo morale narodne inštitucije podvzati in pripraviti kakovostne projekte, s katerimi bodo lahko počrpali ves denar, ki bo na voljo. Državna politika je v tem primeru svoje naredila, zdaj je velika odgovornost na narodnostnih manjšinskih ustanovah. Da bi s podpisom v Lendavi zagotovljen denar tudi dejansko prišel do tistih, ki ga potrebujejo, to pa sta manj razvito Porabje in Prekmurje, bodo prvi konkretni projekti morali biti pripravljene vsaj do konca tega meseca.

(Slika na 1. strani: Premierja s predstavnikoma porabske slovenske skupnosti: (z leve) predsednik DSS Karel Holec, premier Janez Janša, predsednica ZSM Andrea Kovács, premier Viktor Orbán in slovenska zagovornica Erika Köleš Kiss.)

Bojan Peček

Fotografije: Vlada RS

Premierja Viktor Orbán in Janez Janša na tiskovni konferenci v lendavski Gledališki in koncertni dvorani

neh meje. V petih letih bo vsaka od obeh narodnih skupnosti za projekte prejela 25 milijonov evrov. Gre za uresničenje ideje iz leta 2018. Takrat je predsednik Madžarov v Sloveniji in poslanec v Državnem zboru Ferenc Horváth predlagal, da naj obe državi oblikujeta skupen sklad, s katerim bi pomagali pri razvoju regij, kjer prebivajo Porabski Slovenci in prekmurski Madžari. Ideja je pri obeh vladah naletela na odobravanje, o njej sta se že oktobra leta 2019 pogovarjala takratna premierja Orbán in Šarec. In če so se politiki pred dobrima dvema letoma o skupnem skladu zgolj pogovarjali, so 21. februarja letos napovedi uresničili.

V lendavskem kulturnem domu sta predsednika obeh vlad na posebni slovesnosti podpisala sporazum, ki vsako od vlad zavezuje, da od leta 2022 do 2026 Porabskim Slovincem in prekmurkim Madžarom nameni do pet milijonov evrov letno. Denar je v prvi vrsti namenjen projektom, ki bodo omogočali nove zaposlitve v Porabju in Prekmurju. S tem bi dolgoročno skušali doseči osnovni cilj, to pa je, da kar največ mladih ostane doma in tako v rojstni pokrajini prispevajo k ohranjanju narodnostne identitete.

in poudaril, da je pomoč Porabskim Slovincem v času Orbánove vlade šestkrat večja kot prej. Obenem je izrazil upanje, da bo na bližnjih parlamentarnih volitvah v Sloveniji, ki bodo 24. aprila, zmagala njegova stranka SDS, s čimer bi po Janševem mnenju narodne skupnosti imele zagotovilo, da se bo njim naklonjena politika nadaljevala.

Madžarski premier Orbán pa je ob podpisu pogodbe med drugim dejal, da sta Slovenija in Madžarska v zadnjem obdobju v političnem smislu na isti valovni dolžini in da narodni skupnosti ne pomenita nikakršnega spora, pač pa nasprotno. Narodnostni skupnosti krepita tako Madžarsko kot Slovenijo, prav zaradi obeh manjšin so odnosi med državama še boljši. V zvezi z volitvami, ki bodo 3. aprila, je dejal, da je Madžarska v zadnjih 12-ih letih, odkar sam vodi vlado, izrazito napredovala, zato si njegova stranka Fidesz tudi tokrat zasluži priložnost, da vodi Madžarsko. Svoj nastop je Orbán sklenil z besedami: »Na volitvah si želimo zmagati in zmagali bomo!«

Dejstvo je, da Budimpešta in Ljubljana v materialnem smislu še nikoli nista bili tako naklonjeni manjšinama, zato so podpis

Pod Srebrnim brejgom ...

... sta se na njegovom slovenskom kraji dva prejniva z obeh rosogov srečala. Janez Janša pa Viktor Orbán sta se v Lendavi srečala, vsefele sta se zgučavala pa si obečavala. Depa Slovenija je v straji bila, ka zmejs med njima de se neka drugo zgodilo. Ka bi se ja zgodilo? Malo eno situacijo najprva trbej poglednoti, Sava Hoteli se zove. Dosta Slovincov pa Slovenk ranč ne vej, kelko hotelov majo. Mi samo povejmo, ka v Portoroži, Moravski Toplicaj, v Strunjani, Radencaj, na Ptui, v Izoli, na Bledi, zavole campingov je njivi pa eške bi se najšlo. Moramo eške tau prajti, ka znejs so trno luksuzni hoteli, steri na najlepši mestaj v Sloveniji stodjijo. Kakoli je turizem velki pa dober biznis, depa Sava Hoteli vküper s Sava Turizmom so se nej za najbaukse verte vöpokazali. Že dugo se je vedlo, ka prejk 40 procentov pogače odavajo. Na, zdaj smo že bole blüzi vsega toga, ka škemo prajti. Že lani se je zvedlo, ka té tau pogače aj bi eden najbolje bogati Madžarov dojküpo, steri si je z Orbánom pa njegovim zetom trno dober. Gvüšno, ka so se nisterni mediji na velke zglasili, že skur kričali, kak Janša Orbáni slovenske hotele odava. Na, zdaj smo pa znauva v Lendavi. Depa tau, kak se je gučalo, se je nej zgodilo. Slovenski hoteli zagnauk tadale slovenski ostanejo. Za tau se je država pobrigala, vej pa volitve blüzi dejo, takše se v tom časi ne smej zgoditi. Oba pajdaša volitve čakata. Oba pajdaša sterima dojdavajo, ka demokracijo ne poštvületa, ka vse po svojom pa za svoje interese dalata. Tak gučijo, mi gvüšno, ka nej. Mi samo pripovejdamo, ka se kaulakvrat guči. Tak se je nika nej od toga gučalo, ka Orbán pa njegvi Janšovo partijo, novine pa televizijo finansejrajo. Od toga se je že daleč nazaj na velke gučalo, gnes je vse vküper skur dojvgasnolo. Vej pa vejte, kak tau dé; lidge se enoga pa istoga gučanja navolijo. Eni pa se obečavanj s štrajki nikak ne morejo navoliti. Po delavcaj v medicini zdaj školniki štrajk obečavajo. Zakoga volo že štrajkati škejo? Gvüšno ka za pejneze volo pa eške kaj kcuj bi radi meli. Depa njajmo zdaj tau, malo več bi od štrajka škelo prajti. Gda je un rejndno organizejrani, ga organizatori nutzglasijo pa vse tak tadale, vsi plače morajo za tisti den ali dneve dobiti. Na, tisti, steri štrajkajo, tau morajo dobiti. Takše so regule, tak se tau dela. Depa pri tom v šaulaj se leko zgodi, ka se tak ne zgodi. Država je že vözglasila, ka štrajk je nej po regulaj pa plače za tisti čas niške ne dobi. Gvüšno, ka v sindikati školnikov eške bole je vreti začnilo, vej biti, ka do kraja vözavre. Pa znauva smo se pri volitvaj stavili. Politični glavaške na velke gučijo, ka sindikat njim lagvo reklamo dela, do volitev eške dobriva dva mejseca trbej. Ranč tak so na KPK (KPK skrb za dojavlanje korupcije ma) vödali, kak minister Počivalšek je nej dobro delo, gda se je ventilatore pa eške vse drugo za covid betežnike küpüvalo. V vsejm tejm mejšanji staroga gulaža je prausnim lidam že pošteno lagvo gratalo. Zatoga volo tö je država pejneze za elektriko tistim namejnila, ka si preveč dragoga segrejvanja ne morejo plačati. Tau je reklama za volitve, je brž opozicija glas zdignola. Zatoga volo tö, ka pejneze dobijo kuman po tejm, gda že de nas sprtolejt segrejvala pa volitve že preminejo.

Naš Srebrni brejg nede volit šau. Rad bi tau naredo, depa ne vej, komi aj sploj kaj vörvle.

Miki Roš

LEKARNIŠKI IN ALKIMISTIČNI MUZEJ V RADOVLJICI

V centru mesta Radovljica na Gorenjskem je že pred tremi leti zaživel prvi slovenski *Lekarniški in alkimistični muzej*. Razprostira se v treh nadstropjih stare meščanske hiše. S tem je Linhartov trg v starem mestnem jedru pridobil še en biser, saj sta blizu še Čebelarski muzej in Šivičeva hiša, skupaj pa ustvarjajo bogato podobo in ponudbo samega kraja. Muzejska stavba za svojimi masivnimi stenami skriva 10

Magister Plešec s hčerko Ano

obloženih razstavnih prostorov, kjer so včasih živele šolske sestre, bila pa je tudi strojarna kož in celo kovačija. Današnji *Lekarniški in alkimistični muzej* obiskovalcem ponuja vpogled v pretekli dve tisočletji svetovne farmacije s poudarkom razvoja na slovenskih tleh. Bogate in slikovite zbirke z več kot

zelo pestra. Ta del muzeja še posebej pritegne mlajše obiskovalce. Sicer pa področje medicine in farmacije sega že več kot 2000 let v našo preteklost in zato se muzejska zbirka ponaša s predmeti s širokega področja zgodovine farmacije, kot so kemija, botanika, medicina, alkimija, tehnologija, etnologija, likovna umetnost in trgovina. V muzeju se pripoved o zgodovini zdravilstva začne najprej v kletnem prostoru, kjer so predstavljeni začetki kemije oz. alkimije, kot so jo poimenovali Arabci. Ti so povzeli antično znanje in podpirali razvoj naravoslovja.

Slovenija je dežela številnih evropskih križišč. Tu so se prepletale sredozemska, germanska, panonska in delno tudi balkanska ter francoska kultura. S tem je vsako obdobje pustilo svoj pečat tudi na področju zdravilstva. Prvi »zdravniki« so bili vrači, čarovniki, šamani, ki so zdravili z zagovori, reki in polaganjem rok, talismani in amuleti, s čimer so želeli zaščititi ljudi pred delovanjem hudobnih bitij.

V obdobju antike se je znatno razvijala ljudska medicina in ta je v osnovi temeljila na poznavanju zelišč. Zelo

z urejanjem zeliščnih vrtov in samostanskih lekarn. Zdravil v obliki tablet še ni bilo, ampak so menili po starih recepturah izdelovali razne eliksirje, tinkture, ekstrakte in sirupe, vse na rastlinski osnovi. O razvoju farmacije priča tudi knjižna zbirka *Materia medica (Medicinske snovi)*, ki obsega vpogled v različne zdravilne substance rastlinskega, živalskega in mineralnega izvora. Sicer pa se je uradna znanstvena medicina najprej začela razvijati v renesančni Italiji.

Lekarne so bile v starejših obdobjih

Lekarniški in alkimistični muzej

zelo estetskega videza. O tem priča zlasti dobro ohranjeno lekarniško pohištvo v radovljiškem muzeju. Ta obsega farmacevtsko opremo iz 18. in 19. stoletja, zbirko rastlinja, alkimistični laboratorij, veliko zbirko možnarjev od 12. do 19. stoletja, tehtnice in uteži, 30 starih farmacevtskih knjig iz 15. do 19. stoletja, zbirko zgodovine kozmetike in par-

zdravilne pripravke.

Magister Plešec in njegova hči Ana sta uredila tudi alkimistični laboratorij na podlagi starih knjig, slikarskih del, lesorezov, grafik, ki kažejo, kako je tak laboratorij izgledal. Pojasnjujeta, da so alkimisti sicer imeli veliko »krame«, njihovi laboratoriji so bili založeni z različnimi aparaturnami, napravami, posodami in odprtim ognjiščem. Imeli so različne živalske in rastlinske surovine, ogromno so imeli mineralov, saj je osrednji alkimistični mit temeljil na transmutaciji. To je spreminjanje navadnih kovin v zlato, saj so si alkimisti zavzeto prizadevali, da bi odkrili postopke, kako iz kovine narediti zlato. Na drugi strani pa so želeli odkriti univerzalno zdravilo za vse bolezni, ki so ga imenovali kamen modrosti. V tistem času so tudi vladarji veliko vlagali v alkimistično delo in podpirali njihovo ustvarjanje, saj so si želeli, da bi jim uspelo. Ta želja se jim sicer ni izpolnila, a so kljub temu njihovi poskusi pomembno prispevali k razvoju farmacevtske znanosti. Res je, da je alkimija tisti čas bolj temeljila na empiriji, mistiki in magiji, kot pa na pravi znanosti. So pa alkimisti kljub temu izboljšali številne kemijske postopke, na primer destilacijo, ekstrakcijo, sublimacijo, kristalizacijo pa tudi številne posode, aparature, talilne in žarilne lončke – destilatorje. Alki-

Del lekarne

Etnološki del lekarne

Stara literatura

Stari možnarji

2000 razstavljenimi eksponati je več kot tri desetletja doma in v tujini skrbno raziskoval in zbiral lastnik muzeja in magister farmacije *Milan Plešec*.

Tako kot vsa starejša ljudstva so tudi stari Slovani zdravilstvo odkrivali najprej v svetu legend in mitologije. Ker je hči magistra Plešca etnologinja, je v muzeju uredila tudi staroselski gozd, v katerem so predstavljena mitološka bitja. V tem gozdičku je ponazorjen tudi zdravilni studenček, saj so naši predniki verjeli, da je gozd kot prostor poln neukročene narave, zdravilnih moči, skrivnosti in da v njem prebivajo različna mitološka bitja, kot so dobre vile, rosalka, zlobni škratje, škopniki in ljudje so se mnogih bali. Verjeli so, da prinašajo bolezni in nesrečo. Slovenska mitologija je namreč na tem področju

znana sta bila grška zdravnik Dioscorides in Galen. Ko je antično obdobje postopoma nadomestilo krščanstvo, so svoje »naloge« prevzeli svetniki. Likovni podobi sv. Kozme in Damjana še danes mnogokrat srečamo v novejših lekarnah, saj sta bila v srednjem veku dejavna kot zdravnik, bolne sta zdravila brezplačno in jih mnogokrat spreobrnila v krščansko vero. Nekateri izmed ostalih svetnikov, kot so denimo sv. Rok, sv. Lucija in sv. Apolonija pa so bili priprošnjiki za številne bolezni, zato so jim ljudje v cerkve prinašali različne darove in se jim priporočali za zdravje. Iz starega veka je ohranjeno lepo število rokopisne literature, katera se je v srednjem veku začela prevajati v latinščino, najprej po samostanih. Tedanji menihi so bili na veliko zaposleni

fumerije ter predstavitve medicinskih snovi. Še posebej pomemben inštrument je tedaj bil lekarniški možnar, ki ga je imela vsaka lekarna. Je najstarejši lekarniški pripomoček in hkrati simbol farmacevtov. Prav muzej v Radovljici se ponaša z zelo obsežno zbirko raznovrstnih možnarjev različnih velikosti in oblik. Najstarejši v zbirki je keramičen iz 2. stol., za zelo poseben primerek pa velja bronasti perzijski možnar iz 12. stoletja. Nad vse markanten pogled prav tako pritegnejo ročno poslikane stekleničke iz različnih obdobj in okolij ter značilne keramične lekarniške posode iz 16. stoletja. Začetke dejavnosti lekarnarjev v laboratorijskem delu razkriva tudi razstavljeni *galenski laboratorij*, najpomembnejši prostor vsake lekarne, kjer so ročno izdelovali številne

misti so tudi radi izdelovali čudodelne napitke z različnimi lastnostmi in delovanjem. Nekateri naj bi, podobno kot uroki, delovali na posameznika, ki ga popije. Skozi zgodovino so bili najbolj priljubljeni napoji ljubezni, nesmrtnosti, mladosti, kot tudi napoji za vizije in napovedovanje prihodnosti ter smrtonosni napoji za večer spanec.

Sprehod skozi prostore radovljiškega *Lekarniškega in alkimističnega muzeja* obiskovalcu omogoči vpogled v pestro zgodovino farmacevtske znanosti, ki je stara kot človeštvo samo. Človek je namreč bil od vsega začetka primoran odpravljati ali omiliti težave, na katere je naletel – tudi zdravstvene. In to so bili začetki današnje znanosti, katera pa se zdi, da je že brezmejna.

Mojca Polona Vaupotič

PREKMURJE

Profesor Urban

V Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota so v ponedeljek, 21. februara, na den, gda je biu v Dolnji Slavečaj na Goričkom rojeni politik, znanstvenik in član Slovenske akademije znanosti in umetnosti, diplomat, publicist in borec NOB dr. Anton Vratuša, pripravili Spominski den Ustanove dr. Šiftarjeva fundacija. Ob toj priliki so predstavili knjigo z naslovom Trojno poslanstvo profesorja Urbana. Tau je posthumna izdaja avtentičnih zapisov in spominov dr. Antona Vratuše o njegovi trojni misiji v imeni slovenskoga partizanskoga gibanja pri italijanskem antifašističnem gibanju. Delo je po Vratušovi smrti (30. julija 2017) vsebinsko dopuno in vredzeu zgodovinar dr. Sandi Volk, steri je na predstavitvi v Murski Soboti raztolmačo, ka je biu Anton Vratuša med letoma 1943 in 1944 kak zastopnik OF in Komunistične partije Slovenije poslani na misijo v severno Italijo, stero so te zasedali Nemci. V stikih z različnimi političnimi organi je špilo vlogo diplomata, steri je probo postaviti politične temelje za sodelovanje med slovensko OF in italijanskim odporištvom.

V Ustanovi Dr. Šiftarjeva fundacija so povedali, ka so z izdajo té knjige, stero je vödala založba Beletrina, »na najbavški način spunili svojo moralno zavezo, stero smo dali akademiki Vratuši, našomi častnomi člani, neumornomi sodelavci, pajdaši in velkomi tovariši, in sicer ka napravimo vse, ka leko, ka vödamo tau njegvo zadnjo knjigo«. Dogajanje so s kulturnim programom popestrili Maša Kuhar in skupina šaularov in šaulark z Osnovne šole Grad na Goričkom.

Silva Eöry

Mlada prekmurska režiserka Maja Prettner

IZ DUGOGA CAJTA SE NARODIJO IDEJE

Maja Prettner je mlada prekmurska režiserka in tüdi scenaristka, stera je bila tüdi novinarka in radijska voditeljica. Pozvala sam go v Ljubljano, gé zdaj živé, samo par dni po tistom, ka se je vözvräčila, vej pa je tüdi njau za-

Scenaristka in režiserka Maja Prettner

odo Covid-19, zatau sam jo prva pitala, kak se kaj počüti. »Vala baugi, sam nej mela vekši nevol, tak ka zdaj malo samo kršlan,« mi je odgovorila in po tistom raztolmačila, kak je v cajti epidemije šau njeni žitek, vej pa znamo, ka so tisti, steri delajo v kulturi, sploj na začetki, pred dvema letoma meli velke nevole: »Istina gé. Znamo, ka se je skor vsakšomi od nas žitek na glavau obrno, nam samozaposlenim v kulturi pa je bilau ške telko bole žmetno. Ške gnesden vsi čakamo baukše cajte, ka se rejšimo té pandemije in začne mo pa normalno živeti. Morem prajti, ka sam po eni strani sama mela srečo, vej pa delam tüdi za ekipe, stere se spravljajo s snemanjom televizijskih nadaljevank. Par kednov smo meli pavzo, te pa smo že vleti in na gesen 2020 pá dale začnili snemati serije.«

Maja Prettner pravi, ka je mejla lejpo detinstvo. »Gor sam rasla v enom naselji pauleg Murske Sobot. Deca smo dosta cajta preživeli zvüna, gé smo se vsefele špilali. Te ške nej bilau čednih telefonov, tak ka smo se te nej telko spravljali s tau nauvo tehniko, kak se gnesden mlajši.

Znali smo ceniti prausti cajt, pa dugi cajt, vej pa pravijo, ka se iz dugoga cajta narodijo ideje.« V osmom razredi osnovne šaule je na radioni Murski val začnila voditi redno kedensko mladinsko oddajo, v stero je dostakrat povabila tüdi takše lidi, steri se z umetniškim in kulturnim delom spravljajo, »tak ka me je te tau začnilo tüdi zanimati. Sam pa tüdi sama že v osnovni šauli znala lepe spise pisati, pa vodila sam priveditve, tüdi sledkar v srednji šauli.«

Po zgotovljeni prvi soboški osnovni šauli in gimnaziji se je v Ljubljani začnila šaulivati na Fakulteti za družbene vede, smer novinarstvo. Pauleg dela na radioni je neka cajta sodelovala tüdi z novinami

Vestnik: »Vesela sam, ka sam se v svoji mlašečih letaj vösprobala kak novinarka, in tau v več medijaj. Gda gorrasteš, je tau ena takša prednost, vej pa

Delovni sto Maje Prettner

sam spoznala dosta zanimivih glasbenikov in drugih kulturikov. Že med samim študijom novinarstva pa sam se začnila zanimati tüdi za filmsko delo. Prvo so tau bili igrani filmi, sledkar pa dokumentarni, za stere leko povem, ka so tüdi fejš podobni novinarskomi deli.« Sogovornica je svojo prvo malo kamero dobila že te, gda je ške v osnovno šaulo ojdla. Kak samouk je te, gda je mela samo 16 let, vküper s pajdašico posnela tüdi

svoj prvi kratki igrani film, štiri leta sledkar pa ške svoj prvi igrani film z naslovom Nikoli za vedno. Tau ji je dalo ške več vole, ka se je po zgotovljenom študiji novinarstva vpisala ške na študij filmske režije na Akademiji za gledališče, radio, film in televizijo.

Fontoški za njeno kariero je biu

Maja (prva s prave strani) s televizijsko ekipo med snemanjom na tereni

dokumentarni film Dom, ljubi dom. »Gesfurt tak malo na glavau dem, gda snemam dokumentarni film. Dostakrat brez penez, tak ka te dostakrat sama

dikličini, pa sam o tom film posnela.« S tem filmom je tüdi lejpe uspehe dosegla: »Mejla sam srečo, ka sam s tem filmom šla tüdi v Meriko, tak ka sam en mali falat Hollywooda tüdi doživela. Tau je tak bilau, ka ma naše ministrstvo za kulturo tüdi štipendije za zanimi-

ve nauve ustvarjalce in sam te leko skor dva meseca preživela v New Yorki. Vmejs pa sam šla ške na dva filmskiva festivala, eden od tej je biu v Los Angelesi, gé sam za Dom, ljubi dom dobila tüdi nagrado za najbavški dokumentarni film.«

Dokumentarni filmi so njena velka lübezen, svoj vsakdanešnji krü pa si v glavnom slüži tak, ka pomaga snemati televizijske nadaljevanke, kak so na primer Najini mostovi, Reka ljubezni ali pa Sekirica v med, stero glyj zdaj vrtijo na komercialni televiziji Pop TV. »Moreš delati tüdi takše stvari, stere ti omogočijo preživetje. V tistih lükunjaj, gda toga ne delaš, pa delaš tisto, ka maš sam rad. V našom posli je pač tak,« je ške cujdala Maja Prettner, stera je vküper z Mikijom Rošom pred leti v Porabji snemala Povsem običajne zgodbe, tak ka pravi, ka se leko zgodi, ka jo tüdi slüžbeno paut pa ške gda pripela k Slovencom prejk granice.

(Kejp na 1. strani je biu napravljeni v Tanzaniji, na njenom, do zdaj zadnjom vekšom potovanju na tihinsko.)

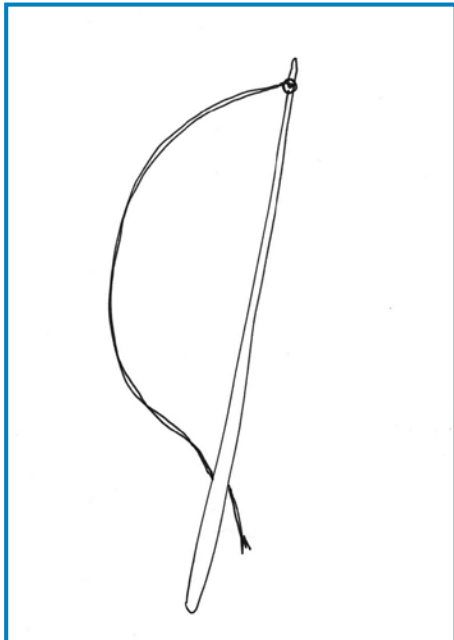
Silva Eöry

Kejpi: osebni arhiv Maje Prettner

Indašnje slovenske meštrije - 9.

Usnjarge in sedlargo

Usnjarsko delo (bórmúveség) má trnok dugo tradicijo na Slovenskom, gde so pavri furt na veuko držali maro in tak meli zavolé materiala za vsefelé ledre ali bunde réditi.

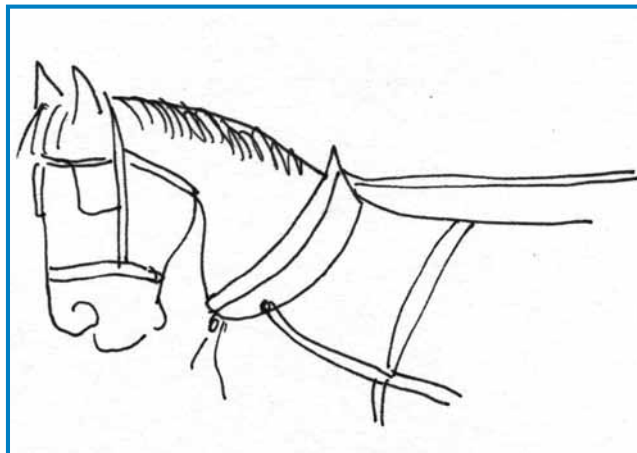

Najbole prausna škér; štera se z ledra narédi, je venak bič - ž njim so gnali konje in krave

spravlalo kauli 1800 majstrov. Delo usnjarov je bilau krepko povezano z vodauv, majstri so mogli pri nalečúvanji ledra opraviti dosta fazišov. Kaužo so mogli oprvim dobro konzervérati s sölknivanjom ali solenjnom, te go pa namakati. Tau je bilau zatok potrejbno, ka so kaužo sčistili in gi povrnauli vlago. Po tistom je prišlo luženje (lúgozás), za šteroga so največkrat núcali vapnovno mlejko. Ž njim so dojpobrali kosminje, s šteri so sledik narédili kefe.

Cejli lug je trbólo dojzaprati s kauže, na šteroj pa je donk ostalo

liva grata. Med cejlím delom je kauža zgibila dosta žirá, zatok so gi mogli tau malo nazaj dati, pri šterom so núcali mejšanico loja in kújanoga konjskoga žirá. Gda je kauža eške nej cejlak süja bila, so go eške gnauk vteguvali in z njé z naužcom dojtrgali ostanke strojila. Končno so kaužo pá bole méko narédili, go »vöspejglali«

Če konja v »kumet« nutvprežemo, vleče kaula s plečami, nej pa prsmi - núcajo ga v cejloj Evropi, na Vogrskom pa samo na našom tali

Dosta je bilau mali, domanji usnjarski delavnic, v šteraj so z govenske kauže leder za poplate, s svinjske pa čaren ali barnasti, masen leder za vrnji tau črejvlov rédili. Z birkeče kauže so napravili meje tó, štere so najbole núcali, gda so sildje ali sau nosili.

Stari dokumenti pripovejdao o usnjarskom ceji v gorenjskom varaši Tržič že na srejudi 16. stoletja, dosta več pa se o takši delavnicaj piše od 19. stoletja dale. Tistoga ipa najdemo vekše usnjarne (bórgyarak) v štajerskom Šoštanji in Slovenski Konjicaj, depa v Maribori in Ljubljani ranč tak. Na cejлом Kranjskom so se tistoga réda z ledrom spravlati v 148 delavnicaj: v Žužemberki in Kamniki so je meli znautra varaša celau sedem.

Med obóma bojnama je v Ljutomeri v Pomurji delalo ede najset »kúžnarov« (ledrarov), v največšoj fabriki v Šoštanji pa je službo melo štiristau lúdi. En malo pred drúgov svetovnov bojnov se je s tauv meštrijov v cejloj Sloveniji

dosta žirá ali ostankev mesá. Tau so zvali »mezdra«, štero so dojpobrali z naužcami in z njé rédili keldjenjé in želatin. Z drúge strani, z lica kauže je ranč tak trbólo dojspraskati pigment, za tau so núcali specialne, krive naužce. Gda je tau k redi bilau, je prišlo »čimžanje«: kaužo so v toploj, kiseloj cvajgi namakali tačas, ka je tak méka gratala, ka so go leko razmo vlejkli.

Potom toga so kaužo strojili (cserzették), od šteroga je gratala trda in je od vlage več nej mogla zagniliti. Eške dugo po drúgoj svetovnoj bojni so usnjarski majstri za tau delo núcali naravne materiale: rastovo, borovo ali gostanjovo skaurdjo, plode in lejs. Kaužo so v bečkaj, nutri v djamaj držali 14-16 kednauv. Nej je pa bila vseposedik gnako kusta, zatok so go s posabnim naužcom ostrúžili in obrúsili.

Gda so tau zgotovili, so kaužo eške gnauk fejest dojzaprati in go našpanali na rameke, ka bi posenila. Tak so dosegnili, aj néde vkúper in bole razteg-

in - po zelenji kúpca - vsefelé minte nutpotisnili v njau.

Za farbanje ledra so do srejudi 19. stoletja núcali naravne farbe z rastlik, de je pa vsikša delavnica sploy skrb mejla na svoje skrivnosti farbanja. Prva, kak so leder odali, so mogli majstri eške zmejriti njegvo veličino, za tau so núcali škér »planimeter«. Gda je vse k redi bilau, so leder zamotali tak, ka se je lice nej stlo. Pri svojom deli so usnjarge núcali dostaféle škéri, najbole naužce in ribaše, največši majstri so je meli več kak petdeset. (Moremo pa znati, ka so bole prausne usnjarske delavnice nej delale vse tau, ka smo tü dojpsisali.)

Leder so pri svojom deli najbole núcali šauštarge, o šteraj te leko več zvódali v našom naslednjom pisanji. Zvün nji pa so s tejm materialom delali sedlargo (nyeregkésztók) tó, od šteri glavni produkti so bili konjski in govenski kumeti (kumet hám). Té majstri so rédili sedla in remne ranč tak, depa samo menje.

Konjski kumet so na Slovenskom núcali od tistoga mau, ka so se začnili spravlati s foringaštvom. Tau staro meštrijo so poznali od 15. stoletja dale, de so pa za paverske potrejbe samo dvejstau lejt kisnej nutvpregli prve konje pred kaule. Vrnau v tisti časaj so začnili delati prvi sedlargo, njini najbole erični produkti

so bili kumeti. Tistoga ipa so rédili eške samo konjske škéri s prausnimi ledarnimi vankiši, o bogato okinčani kumetaj pa pišejo oprvim v 19. stoletji. Na nji so visali trnok lejpi lederni remni - ka je bila šega v cejloj Srejudnoj Evropi -, depa kuferni glavnjiki za čejsanje konjski vlas tó.

Okinčani kumet je biu tistoga ipa statusni simbol, verti so ž njim pokazali, kak gizdavi so na svojo imanje. Na Slovenskom so lepau vónapravlene konjske škéri najbole na Štajerskom, Gorenjskom in Dolenjskom poznali. Pred dobrimi trestimi lejtami so bili eške trgéštirge takši majstri v Sloveniji, šteri so znali takše okinčane kumete réditi, de so pa že tistoga ipa začnili núcati fale umetne materiale mesto pravoga ledra.

Istina pa je, ka v našom Porabji gnesnedén komaj koga najdemo, što bi eške konje držo.

-dm-
ilustraciji:
Marija Kozar

ŽELEZNA ŽUPANIJA

Meja se mora videti

Dvostranski sporazum vöpovej, ka se državna meja - kak je štraf - mora videti, zavolo toga se mora očistiti vsakšo leto. Kamni, steri so na mejo postavljeni, tó morajo čisti biti pa kaulak nji v mejtrskom kraugi pokošena mora biti trava. Ovak se tak tó cejla meja kosi, tam, gde trava raste, depa dosta je že taši falatov, gde je gosterdja pa gauštja.

K Železni županiji se 226 kilomejtrov meje drži, s tauga se 138 kilomejtrov mora pucati. 89 kilomejtrov na avstrijskom tali pa 49 kilomejtrov na slovenski strani. Na avstrijski meji tam se mejni štraf dva mejtra šurko puca, mejter Madžari pa mejter Avstrijci. Na slovenski strani je bola šurki štraf, vsevküp pet mejtrov 2,5 mejtra na vogrskom tali pa 2,5 mejtra na slovenski strani. Tam, gde je raven pa samo trava raste, tam je naletja kositi pa dolaspucati mejo, depa so taše meste tó, gde je mantranje. Tašo mesto je med Andovci pa med Solo, gde meja v globki grabi pela. So taša mesta, gde so mejni kamni več kak deset mejtrov globoko v potoki. Tau tó istina, ka se gnesden že dosta lakejšje spuca meje, gnauk zato, ka se že skur vse z mašini naredi, drúgo pa tau, ka zdaj že samo kositi pa pucati trbej. Prvin se je vse z rokauv delalo pa nej samo pucalo, te je meja goraskopana pa zorana bila. Z vesi je lüstvo šlau delat, stere so vsikši den vöplačali. Tau je tistoga ipa fejest dobro bilau, zato ka drúgoga dela tak nej bilau. Sledkar so že s traktorami orali pa z branami povlačili. Tau je zato trbelo, aj se vidi, če je stoj prejk meje odišo. Gnesden se pa zato puca, aj se vidijo mejni kamni pa etak te vejmo, kak pela državna meja med dvóma rosagoma.

Karči Holec

OD SLOVENIJE...

Vlada sprostila del epidemičnih ukrepov

Vlada je prejšnji teden sprostila del epidemičnih ukrepov. Pogoji PCT (preboleli, cepljeni, testirani) je po novem obvezen le še v bolnišnicah, nastanitvenih zavodih socialnega varstva in v zaporih. Potrošnikom in zaposlenim tako ni treba več dokazovati pogoja PCT ob vstopu v podjetja, prodajalne ali trgovske centre, gostinske lokale ali pri koriščenju različnih storitvenih dejavnosti in v nastanitvenih obratih, kot so hoteli in apartmaji. V trgovinah in pri ponudnikih storitev prav tako ne veljajo več omejitve dovoljenega števila ljudi v prostoru, ukinja se tudi omejitev delovnega časa. Prav tako se je sprostito delovanje diskotek in nočnih klubov. Končalo se je brezplačno testiranje s hitrimi antigenski testi in samotesti, državni proračun pa bo poslej kril brezplačno testiranje le v dejavnostih, kjer se bo to zahtevalo. Ukinilo se je tudi samotestiranje v šolah, ob še vedno veljavnem ukrepu uporabe zaščitnih mask, razen za veljavne izjeme. Vlada je tudi določila, da vstop v Slovenijo, ki je bil doslej zaradi pandemije covid-19 pogojen z izpolnjevanjem pogoja PCT, ni več omejen.

Sedem olimpijskih medalj za Slovenijo

Slovenija je s sedmimi odličji 15. najuspešnejša udeleženka zimskih olimpijskih iger na Kitajskem. Bero slovenskih medalj v Pekingu sta začeli smučarski skakalki Urša Bogataj in Nika Križnar, ki sta osvojili zlato in bronasto medaljo, nadaljevala pa jo je mešana skakalna reprezentanca, ki je osvojila zlato medaljo. Deskarja Tim Mastnak in Gloria Kotnik sta osvojila srebrno in bronasto medaljo, alpski smučar Žan Kranjec je bil drugi v veleslalomu, prav tako pa so srebrno medaljo osvojili še smučarski skakalci na ekipni tekmi.

FESTIVAL DOMAČEGA VINA IN POGAČ

V soboto, 19. februarja 2022, je potekal festival domačega vina in pogač na Slovenski pogač potekalo podobno kot v prejšnjih letih. Vina je žirija ocenjevala po

Nagrajenci, ocenjevalci in organizatorji

vzorčni kmetiji. Pobudnik tega festivala je bil gospod Laslo Žohar, ki ga je prvič

raznih lastnostih, kot so: čistoča, barva, okus in vonj, pri pogačah pa so upošteva-

Komisija med ocenjevanjem vin

organiziral leta 2017 in od tistega časa vsako leto, razen letos, ko je epidemija co-

li okus, teksturo in izgled. Vino so ocenjevali generalna konzulka Republike

Za dobro voljo je poskrbel ansambel Što ma čas

vid 19 onemogočila izvedbo vseh turističnih aktivnosti. Letos je ocenjevanje vin in

Slovenije v Monoštru Metka Lajnšček, domačina Ferenc Kozar in Laslo Gyeček z Gor-

Intenzivne vaje v Maroltu

Kot je moja prijateljica že napisala na straneh našega časopisa, sva članici Akademске folklorne skupine France Marolt v slovenskem glavnem mestu. Od osemnajstega do dvajsetega februarja smo imeli intenzivne vaje v Ljubljani.

Ta skupina je najbolj znana in priznana folklorna skupina v državi. Plešejo vse vrste plesov, ki so značilni za razne pokrajine v Sloveniji, plešejo pa tudi porabske plesne.

Vikend je bil res zelo težek in utrudljiv. V petek smo plesali 4 ure brez daljšega odmora, v soboto smo začeli že jutraj z dnevno pevsko vajo, potem smo imeli še 2 uri skupnih pevskih in

plesnih vaj. Po kosilu smo vadili in se naučili rateške, štajerske in belokranjske plesne. Zaradi korone smo morali ves čas nositi maske, zato je bilo še težje. Na žalost v nedeljo nisva mogli ostati na vajah.

S pomočjo pevskih vaj smo dobili vpogled v druga narečja, in sicer, na primer, kako ljudje govorijo na Primorskem. Poleg tega smo seveda vadili materni jezik, se družili in se veliko pogovarjali po vajah.

Po mojem mnenju smo se naučili več kot samo plesne, saj smo se naučili vzdržljivost, koncentracijo in disciplino.

Kar se tiče naše skupine, smo vsi bili zelo prijazni in ustrezljivi, motivirali smo drug drugega.

Svoj zapis o doživetjih bi zaključila z mislijo, da smo veseli, da smo imeli možnost udeležiti se teh zanimivih intenzivnih vaj.

Fanni Császár

njega Senika, pri pogačah pa so sodelovali: Erika Koleč Kiss, zagovornica Slovencev v Parlamentu, Andreja Kovács, predsednica Zveze Slovencev na Madžarskem, domačinka Marianna Kozar Rūšič in Goričanec Zvonko Zorjan.

14 gospodinjev se je prijavilo s pogačami in 12 pridelovalcev vin. Za dobro počutje obiskovalcev je poskrbela skupina Što ma čas iz Slovenije.

Žirija je letos za najboljše

vino izbrala rdeče vino Ane Šamu, na prvo mesto pa so se uvrstile pogače Tomaža Grebenarja.

Veseli smo, da je bil dogodek lepo obiskan in smo hvaležni pridelovalcem vin, da so se prijavili in prinesli lastna vina ter gospem in gospodičnam, ki so si vzele čas in spekle za nas pogače. Organizatorji upamo, da se bomo naslednje leto ponovno dobili in brez virusa izvedli ta dogodek.

Tamás Kovács

Manjšina v manjšini

Za Madžare v sausadni rosagaj bi bilau trnok veukoga znamenja, ka v svojom kraugi zadržijo Rome, šteri vogrski gučijo. Vej bi se pa na Slovaškom, v Ukrajini ali Srbiji, eške posaba pa na Romanarskom, leko zgaudio, ka bi mabiti mogli zaprejt madžarske šaule, če bi ciganski stariške svoje mlajše prejk v inštitucije večinskoga naroda spisali.

Gda so na Romanarskom leta 1992 vküppisali lüstvo, so se vogrske organizacije na Erdeljskom fejštrüdile, ka bi za Madžara gorzamerkali vsakšoga Roma, šteri je znau madžarski. Ta tendenca velá eške gnesneden, zavolo toga ranč ne vejmo djenau, kelko je tam v istini Ciganjov z vogrskov maternov rečjavu.

Pred par lejtimi so sodelavci edne norveške civilne organizacije gorpoiskali vse romanarske občine, ka bi dobili bole realen kejp o narodnostnoj situaciji. Vö so zračunali, ka v rosagi kauli 105 gezero Romov z madžarskim maternim gezikom živé in gorprišli, ka majo vnaugi med njimi madžarsko državljanstvo.

Po gnešnjoj statistiki živé na Romanarskom kauli 700-800 gezero lüdi v ciganski kolonijaj, najvekše takše - gde se eške vogrski guči - najdemo pri varašaj Székelyhíd, Bihardiószeg, Szatmárnémeti, Sepsiszentgyörgy in Marosvásárhely. Vse vküper je gorzamerkani 440 takši kolonij, gde se bar malo guči madžarski, v 300 od nji pa se nüca samo té gezik.

Inda svejta so v sekeljski vesnic trnok »skrb meli na red«: Ciganji so leko živeli samo na mejej vési in delali samo kak dninarge (napszámos). Nej so se smeli ženiti z Madžarkami ali Madžarami, če pa se je tau zgaudio, sta se tista Vogrin-ka ali Vogrin »dojpočujsnila« med Rome. Nej je bilau padaštva med narodnostima, Ciganji so se mogli cujvzeti, ka v ništerne baute ali krčmé ne smejo nutstaupiti.

Tau bi gnes zvali rasizem ali diskriminacija, de so pa tistoga ipa o takši pitanjaj eške nej premišlávali. Nej davnik pa so napravili edno sociološko študijo, štera je pokazala, ka gnesneden erdeljski Madžari dosta bole odürdjavajo ovaške lidi kak

pa večinski romanarski narod ali Madžari v matičnoj domovini.

Vnaugi erdeljski Ciganji delajo gnesneden že indrik po Evropi in majo dostakrat več penez kak Madžari, šteri so ostali v svojoj domanjoj vési. Küpüjejo prazne

Romski mlajši na Erdeljskom - kak dugo do eške v vogrske šaule ojdli?
(foto: Fortepan/Urbán Tamás - 1989)

ize v središči vesnic in na veuko držijo, ka bi njini mlajši zgotovili šaulanje. Romanarska politika pa je nagučava, aj se zorganizérajó kak ejkstra narodnost s svojimi inštitucijami, vönavčenov elitov in političnimi partijami.

Integracija Romov bi gnesneden mogla biti edno od glavni pitanj erdeljske madžarske politike. Če bi se Ciganji odlaučili, ka gratajo sama svoja manjšina ali pa ka se vlejšó nut v večinski narod, bi tau bilau veuka zgüba za vogrsko narodnost. Gestejo pa pozitivne pelde tö: na priliko v neoproteštanski vörski skupnostaj, gde so Romi in Madžari vsi »bratje v Gospaudi«. Za padašivanje dvej narodnosti je dosta narédila grauba industrijska politika *Nicolaena Ceausesucuna* tö: delavcom po varašaj je gratala bole glavna vküpná rudarska (bányász) identiteta kak pa narodnostna. V ništerni sekeljski krajinaj nega več veukoga razločka v bogastvi med Madžarami pa Ciganji, vej so si pa slejdnji zaslužili zavolé penez in tak »bejli gratali«.

Skupnost Romov na Erdeljskom je nej homogena. Takzvani »Gaborciganji« se z nikim neškejo mejšati, ne briga je politika, dostakrat ranč ne vejo, što je župan njine vési. Ženijo se znautra svoje skupnosti, od štere regule sigurno nutdržijo. Ovaške gvante nosijo, ovaško rejč majo kak drügi, ranč ne držijo za Ciganje tiste Rome,

šteri vogrski gučijo.

Dobro je znati, ka Romi z madžarskov maternov rečjavu se žmetnej asimilérájó med Romanare kak liki pravi Vaugri. Zrok za tau je logičen: Madžari večkrat živéjo v mejšani zakonaj, eške poseba v krajinaj, gde so v manjšini. Pomalek pa tau leko pripela do toga, ka do na ništerni mejstaj več samo Ciganji vogrski gučali. Asimilacija je najbole nagla med Madžarami s središnjoga klasa, šteri odijo delat na tihinsko ali pa si najdejo romanarskoga partnera v ednom veukom varaši. Romi se ženijo zvekšoga samo s takšimi Romi, šteri gnaki gezik gučijo. Zaman so na priliko v socializmi lüstvo z bližanje ciganske kolonije spakivali v bloke v

Nagyváradi, tam se eške itak vogrski pogučavajo. Statistika kaže, ka je v krajinu kauli varaša Szatmárnémeti furt več lüdi z madžarskov maternov rečjavu - v istini pa so tau zvekšoga Romi. Zmejs pa z Vaugrov v bejdvej varašaj naglo Romanarge grtújejo.

Zavolo vsega toga bi na dosta mejstaj pomalek leko zaprli madžarske šaule, če bi ciganske mlajše prejk v romanarske inštitucije spisali. Tau je tak tö istina, če dosta Romov ne vidi dosta perspektive v včenjej, vej pa prej mlajšam v gnešnjom divdjom kapitalizmi dosta ne hasne, ka se po šaulaj navčijo. Pri deli na črno ali na tihinskom se ne šté, ali má nekak maturo ali nej - zatok se vnaugi Ciganji ne trüdjó končati srejdno šaulo. (Po statistiki je maturo položilo polonje erdeljski Madžarov in samo komaj 5 procentov Romov.) Donk pa má veuko znamenje, kelko Ciganjov se vönavči in nej je vseedno, če tau napravijo na vogrskoj ali romanarskoj srejdnoj šauli ali univerzi. Tau pitanje grtúje glavno v kraugi Madžarov na Erdeljskom. Če do romski voditeli čütüli, ka so Vaugri nej zavolé oprejt prauti njim, se leko približajo večinskoma romanarskoma narodi. Tak leko dosta članov zgibi madžarska skupnost na Romanarskom, štera ovak tö naglo sfaldjava.

-dm-

... DO MADŽARSKE

Vlada pošilja vojsko na vzhodne meje

Po zasedanju kabineta za nacionalno varnost, na katerem so ob premierju Viktorju Orbánu sodelovali šef kabineta Antal Rogan, vodja urada predsednika vlade Gergely Gulyás, minister za notranje zadeve Sándor Pintér in obrambni minister, je minister za obrambo Tibor Benkó najavil, da bo poslal primerno število vojske in vojaške tehnike na vzhodno mejo. Na zahodu Madžarske pa bodo potekale - tudi skupaj s silami NATA - vojaška usposabljanja in vaje. V kolikor bi se vojaške operacije z vzhodne strani Ukrajine razširile na zahodno stran (Podkarpatje), bo imela vojska dvojno nalogo. Na eni strani naj bi varovala meje in s tem poskrbela za varnost države in njenih državljanov, na drugi strani naj bi sodelovala pri humanitarnih nalogah ob morebitni humanitarni katastrofi. Obrambni minister je poudaril, da je Madžarska zaveznica NATA, toda njena vojska je sposobna tudi samostojno obravnavati sedanjo krizo.

Madžari iz zahodne Evrope naj pridejo domov na volitve

Kandidat združene opozicije za mandatarja Péter Márki Zay je pozval Madžare, ki delajo in živijo v državah zahodne Evrope, naj se na državnozbornske volitve, ki bodo 3. aprila, vrnejo v državo s tem, da si uredijo stalni naslov. Gre namreč za več kot 500 tisoč volivcev, je rekel, ki nimajo pravice, da bi glasovali po pošti, kot jo imajo tisti zamejski Madžari, ki imajo dvojno državljanstvo. Madžari, ki delajo v drugih državah, lahko glasujejo osebno na tistih diplomatsko-konzularnih predstavništvi, ki jih je za to določilo zunanje ministrstvo. Velikokrat so predstavništva daleč od kraja bivanja teh volivcev, zato se rajši ne udeležujejo volitev. Mandatar opozicije jih je pozval, naj si za 3. april uredijo čarterske lete ali se vračajo domov s t. i. polnimi avtomobili. Na vprašanje, kdo naj bi jim kril stroške prevoza, je mandatar opozicije odgovoril, da sam tega ne zmore, saj tudi kampanjo krije s pomočjo sponzorjev in donatorjev, meni pa, da so Madžari v zahodnih državah v taki finančni kondiciji, da si lahko krijejo stroške sami. V kolikor bi prišel na oblast, bi spremenil volilni zakon, da bi lahko tudi Madžari v zahodnih državah glasovali po pošti.

Eške gnauk so naja vküper dali

Eržiko Pinter, po dekliško Šerfec, sem prejšnji keden gorpoisko doma v Varaši. Ona je ovak z Gorejnjoga Senika, depa naraudila se je v Karcagi, do štiri lejta starosti je pa živela v kraji Tiszaszentimre. Potejm so nazaj domau prišli na Grbenšček pa cejlak do leta 1972, dočas so se nej oženili, so tam živeli. Gda smo začnili stare kejpe gledati, te sem zvedo, ka letos so meli petdeseto obletnico tauma, ka sta se zdala z možaum.

- Tetica Eržika, kak je bilau na Grbenščeki, na ednom najlepšom mesti gorrasti na Gorejnjom Seniki?

»Po pravici, gda sem ge štiri lejta stara bila, te smo mi nazaj domau prišli na Grbenšček.«

- Gde ste bili dočas?

»Mi smo vöodpelani (deportirani) bili, zato smo mi samo petdesetšestoga leta

odla na Izsákfa, zato ka sem tam mejla edno padaškinjo.«

- Meli ste brata ali sestro?

»Mi smo doma štirge mlajši

Eržika Pinter (Šerfec) z orhidejami, stere so za 50. oblejtnico zakona dobili

bili. Hilda je bila najstarejša, te Laci, Marika, ge pa sem bila najmlajša, ge sem se v Karcagi naraudila.«

- Kak tau?

»Zato, ka gda smo mi vöodpelani bili, te je že moja mama noseča bila. Nas so

gde sem si lejta, ka so mi falila, še vcujsprajla, potejm sem leko te v penzijo odišla.«

- Kak ste se spoznali z mo-

zidali. Te smo tak mislili, če mo meli več mlajšov, zato ka te je še samo edna hči bila, te njim dobro bau, zdaj pa te dun sva sama ostala, zaman ka dve hčeri mava. Depa baukše vejn tak, ka mladi posaba živejo.«

- Če ste se leta 1972 zdali, te zdaj že petdeset lejt živeta vküper, kak vidite, kakšni petdeset lejt je tau bilau?

»Bili so žmetni dnevi pa kedni, depa probala sva vsigdar vküpržati. Dostakrat je trbelo lagvo tö za dobro vzeti, nej, ka samo tak leko vküperživeš. Ovak je tö žmetno bilau, zato ka smo premalo služili, kak koli ka so nej bila taša velka vödavanja kak zdaj, depa plače so tö nizke bile. Če tak gledamo, gnesden zato dosta lakejše pa baukše živemo. Dočas ka so dekle v šaulo odle, je vse žmetno bilau, zato ka smo

žaum pa kelko stari ste bili, gda ste se ženili?

»Te je po vesi tak bilau, če so kakšni bali bili ali gda smo mlejko nosili, tašoga reda smo se spoznavali eden z drugim. Müva sva se tö tak spoznala, pa gda sem dvajsti lejt stara bila, te sva se ženila. Tau je bilau sedemdesetdrügoga leta, gda so moža Pištaka stariške tak brž tao-dišli. Mati je leta 1970 mrla, oča pa eno leto kasneje. Tau je bilau leta 1971 decembra, müva sva se pa drügo leto januara zdala, zato ka Pištak je sam austo. Depa nika velko nej bilau, samo doma smo meli edno večerjo. Sprvoga smo dva mejseca na gazdiji bili, kak je Pištak biu doma, te smo potejm domau k nam, k moji starišom prišli. Po trej lejtej leta 1975 smo začnili tü zidati, 76-oga smo se pa že es kvarterali.«

- Zaka ste ranč sé prišli?

»Tü pri sausedi so moji stariške küpili te ram pa ta parcela je še vcuj bila. Tak smo te mi tü zidali, depa vse tau je zato žmetno šlau. Zato ka najprvin so nej steli pistiti, depa sledkar so tö samo tak dali dovoljenje, če smo na štauk

tau bilau, depa moj ata so te vsigdar tau prajli: „Vej pa, če že v Varaši delata, te zakoj bi es šli v ves, nej bi bilau bola pametno v Varaši zidati“. Te so stariške te ram v sausedi küpli pa te je že nej bilau pitanje, gde mo zidali. Depa nej nam je žau, zato ka tü je rejsan dosta baukše pa lakejše bilau, zato ka vse je skrak bilau, kak baute, tak vrtec, tak delavno mesto.«

- Kelko vnukov mate?

»Pet, s tauga sta dva pojba dvojčka, nega taši den, ka bi nas kak mlajši tak vnuki nej poglednili. Sama sva, dapa nega taši den, ka bi cejlak sama bila, depa müva se tauma veseliva.«

- Kak je bilau na petdeseti obletnici?

»Nej smo tak na velke meli, samo družina je bila paulak. Ge sem na tau priliko prosila za zahvalo edno mešo, depa

tau bilau, depa moj ata so te vsigdar tau prajli: „Vej pa, če že v Varaši delata, te zakoj bi es šli v ves, nej bi bilau bola pametno v Varaši zidati“. Te so stariške te ram v sausedi küpli pa te je že nej bilau pitanje, gde mo zidali. Depa nej nam je žau, zato ka tü je rejsan dosta baukše pa lakejše bilau, zato ka vse je skrak bilau, kak baute, tak vrtec, tak delavno mesto.«

- Kelko vnukov mate?

»Pet, s tauga sta dva pojba dvojčka, nega taši den, ka bi nas kak mlajši tak vnuki nej poglednili. Sama sva, dapa nega taši den, ka bi cejlak sama bila, depa müva se tauma veseliva.«

- Kak je bilau na petdeseti obletnici?

»Nej smo tak na velke meli, samo družina je bila paulak. Ge sem na tau priliko prosila za zahvalo edno mešo, depa

Njini zdavanjski kejpe iz leta 1972

prišli nazaj domau.«

- Mate kakšne spomine iz prvi lejt?

»Nika dosta nej, zato ka ge sem te še mala bila, da smo v kraji Tiszaszentimre bili. Gda so nas od tam pistili, sprvoga smo tö nej domau prišli, samo do Izsákfa, tau je tam, kak je Celldömölk. Bola samo že tiste spomine mam, gda sem že deset lejt stara bila pa sem s cugom nazaj-

odpelali majuša leta 1952, ge sem se pa novembra naraudila. Mamu so odtistac, z marofa v špitale odpelali v Karcag rodit.

- Gda ste vözopodli šaulo že doma na Seniki, ka ste delali potistim?

»V židano fabriko se üšla delat, gde sem 37 lejt delala, gda so tam zaprli, te so mi še tri lejta falila k penziji. Tak sem te v špitale üšla delat,

Eržika pa Pišta Pinter z hčerkama pa vnuki, gda sta mejla 50. oblejtnico zakona

malo služili. Depa zato smo vse skaus prinesli pa pristali. Prvin smo vejn bola potrplivi bili, bola smo vödržali eden pri drugom. Zdaj če kaj nede tak, kak bi trbelo, te se lauči-jo pa raznok dejo.«

- Nikdar vam nej na misli prišlo, ka bi doma v rojstnoj vesi ostali?

»Sprvoga je tak bilau, ka bi doma v vesi zidali, meli smo že vöpoglednjeno, ka gde bi

gospaud so naja tam pri meši znauva vküper dali. Müva sva od tauga nika nej znala, tau so gospaud samo te pravli, gda se je meša začnila. Depa fejest lepau je bilau, dosta lüstva bilau pri meši, steri so nama potistim gratulerali, zato ka genau je te biu blagoslov sv. Blaža (Balázs áldás). Potejm je cejla družina, ka smo tam bili, v restavracijo Lipa šla na obed.«

Karči Holec

Od inda v gnešnji čas

PRIPOVEJSTI OD STARI SLAVOV

Kak smo v našem šetanju od inda v gnešnji čas pripovedjali, naši stari Slavi so velke krajine naselili. Od toga eške gnesden imena varašov, vesnic pa brgaw pripovedjajo. Če gnešnjo Avstrijo poglednemo, zavole takšoga najdemo. Najdemo v tisti mestaj, v steri Slovenci več ne živejo. Najbole takšni poznani varaš se Gradec, po nemško Graz zove. Gradec nika drugo ne znamenüje, kak ograjeni varaš. Malo pod Gradcom Lipnica stodji, Nenci njoj Leibnitz pravijo. V Avstriji pa eške itak Slovenci živejo, tam je vse malo ovak gé.

Koroška

Velka krajina Koroška gnes v dve države sega, v Slovenijo pa prejk granice v Avstrijo. Toj se avstrijska Koroška pravi. Dosta vekši tau Koroške, v steroj Slovenci živejo, je ranč zvüna granice Slovenije ostanö. Od nje smo že pripovedjali, depa povejmo kaj maloga eške gnauk pa kaj vcejlak nauvoga tö. Ménje Koroška iz Korotana vöpride. Korotan je trno staro slavsko ménje, iz stari časov je es do nas prišlo. Pravijo, naj bi ga toj krajini ranč naši stari Slavi dali. Tau ménje nam pripovejda od

zgodovino poglednemo, nam pripovejda, ka stari Slavi nin kaulak leta 550 so v tau krajino prišli, ménje so njoj dali. Nin 100 lejt po tom so že svojo kneževino Karantanijo meli. Kak smo že gnauk prajli, od tam je prvo moško slovensko ménje poznano; Valuk je njivi knez biu. Gvüšno, ka v tistom časi eške ne moremo od gnešnji granic pripovedjati, depa zvejkšoga se je vse tau v krajini godilo, stera gnes v Avstriji živé.

Iz indašnji časov v eden drugi čas skaučimo, malo več kak stau lejt nazaj poglednimo.

na živeli. Tisto pleme, iz steri so gnešnji Avstrijci vöprišli. Depa tak se je narejdlö, tak gnesden tau stodji. Kak smo

kak v Porabji tö poznamo, že skur vsikša ves v svojoj rejči pripovejda. Gvüšno, ka pri staroj koroškoj rejči se dosta

smo prajli, uni ne govoriyo, uni gučijo. K štajerskim Slovincem v Avstriji se brž pride. Samo dobri 8 km od Murske

Krnski grad je prva metropola stare slavske Karantanije biu. Gnes tak vögleda. Tisti, od steroga mi pripovejdamo, z lesa biu napravljen. Krnski grad je eške v časi poganski Slavov v Karantaniji najbole naprej valaun biu

prajli, za časa stari Slavov je Krnski grad njiva metropola biu. Vse bole pa je skrak njega Celovec (Klegenfurt po nemški) rasto. Gnes je Celovec metropola Koroške, v njem slovenske srednje pa viske šaule tö delajo. Depa Slovenci na Koroškom se skuzi cejlo zgodovino za svoje pravice gorgemati morajo. Najüše se njim je za časa Hitlerovoga nacizma godilo. Vnaugi so bujti bili ali s svoje zemle tazagnani.

Rož, Podjuna, Zila

Tri doline; Rož, Podjuna, Zila vcejlak skrak na granici s Slovenijo ležijo. Pri Slovincaj na Koroškom za zibeu Slovincov valajo. Leko, ka se je zatoga volo tö nebesko lejpa nauta narodila pa se ranč tak zove: Rož, Podjuna, Zila. Tak se nauta konča: »Rož, Podjuna, Zila, nagelj, rožmarin, v sveti zemlji sniva tvoj slovenski sin«. V vsikši od trej dolin domanja rejč živé. Za Koroško ne moremo pa ne smejmo prajti, ka vsi gnako domanjo rejč gučijo. Vsikša dolina svojo domanjo rejč, dialekt ma. Depa

takšo najde, ka v domanjoj iz Porabja geste. Samo rejč dvaur si poglednimo. Dobro, v slovenščini je dvaur, dvor grato, najbole pa rejč dvorišče

Sobote včasim prejk granice ves Žetinci stodji. Tam človek zaman tablo čaka, ka de po nemški pa slovenski tau pisalo. Samo Sieheldorf se leko

Na brgaj, na viski brgaj tö živejo, maro krmijo pa lejs v doline spravlajo

Največ lidi na Koroškom po dolinaj žive

lidi, steri so sami sebi prajli, ka »gori«, više doline živejo. Če malo poglednemo (Gor) otan-Korotan, se že malo od toga leko čüje. Tak ena teorija nam pripovejda. Druga vcejlak ovak guči. Ménje za Korotan-Karantanijo-Koroško aj bi iz staroga plemena Slavov - Horutanci - vöprišlo. Ranč Horutanci aj bi tisti stari Slavi bili, steri so se v tau krajino naselili. Kakoli vse teorije obračamo, za Koroško vala, ka že od inda je stara slavsko-slovenska krajina bila. Gda

Prva velka bojna se je zgotovila, monarhija je že pokojna bila. Za Koroško se je eške nej vejdlo, kama pride. Za njau sta se na diplomatskom podijumi dve nauvi državi bojnali; Republika Avstrija pa Kraljevina Jugoslavija. Na konci je vöprišlo, aj lidge na plebisciti povejo, kak pa v steroj državi škejo živeti. Na konci so Slovenci na Koroškom zvejkšoga v Avstriji ostanoli. S tom so Slovenci tam manjšina gratali. Pa tau na zemli, na steroj so Slavi prva kak pa bavarska plem-

živé. Samo dve rejči za dvaur si poglednimo: davor, hribor. Ja, malo nas je Slovincov pa tak bogati v svoji rejči smo gé.

Štajerski Slovenci

Štajerski Slovenci so nigdar nej kak manjšina bili pripoznani. V malom kükli skrak granice s Slovenijo živejo. Kak li jim štajerski pravijo, uni eške itak našo rejč gučijo. Kak

tapršté. Nemajo svoji šaul, ranč tak nej novin, radiona pa tevena tö nej. Druge vsenice so eške Dedonci pa Potrna, ka najbole poznane povejmo. Ranč v Potrni Pavlova hiša stodji, menje po Avgusti Pavli nosi, steri je pri štajerski Slovincaj tö delo. Tak smo znauva paut do Porabja najšli.

Miki Roš

Slike: svetovni splet

Erični slovenski športniki (22.)

Urša Bogataj

7. marciuša 1995. leta rojena Urša Bogataj je nauva slovenska športna junakinja. Z zimskij olimpijskij iger v Pekingu je v kufri domau prinesla dve zlativi medalji. Najbaukša je bila v posamični tekmi skijar-

Urša Bogataj v letu

da deklčina predstavila na sploj prvi tekmi, stera je bila za ženske 3. decembra 2011 v Lillehammeri na Norveškem. Dosegnola je 20. mesto. Leta 2012 je dobila bronasto medaljo na ekipni tekmi mlad-

Olimpijska zmagovalka

skij skakalk, pa tudi v tekmovanji mešanih ekip. Nej je glij bila lejka paut te športnice, stera je gorrasla v kraji Briše pauleg Polhovega Gradca (nej daleč vkraj od Ljubljane). Že v detečij lejta sta vküper z bratom Tinetom skakala pauleg domanjoga rama, gé njima je oča, steri je tudi skako, napravo eno malo skakalnico. Po tistom sta se oba vpisala v ljubljansko skakalno društvo Ilirija, za steroga Urša skače ške gnesden. V svetovnom pokali se je kak mla-

skoga svetovnoga prvenstva, 2014 pa je bila ta ekipa ške srebrna. Konec decembra 2019 se je na tekmi slovenskoga pokala njeno koleno skvarilo, tak ka je mogla titi na operacijo križnih vezi. En cajt je celau brodila, ka bi končala svojo kariero, ali po enom leti rehabilitacije je pá začnila skakati, furt baukše in baukše. In tak je lani na nordijskom svetovnom prvenstvu v Oberstdorfi pomagala ekipi do srebrne medalje, vleti pa je osvojila grand prix, se pravi, ka je

bila najbaukša med skakalkami. In tau dobro formo je prinesla tudi v nauvo zimo. Na 11 tekmaj svetovnoga pokala je bila njena najslabša uvrstitev sedmo mesto. Petkrat je stala na odri za zmagovalke, dvakrat je bila druga, trikrat pa tretja. Prvo zmago si je prišparala za najbolje fontoško tekmovanje, za olimpijske igre. Drugo zlato medaljo si je priskakala na tekmi mešanih ekip, vküper s svojo velko pajdašico, dobitnico bronaste medalje s tekme skakalk, Niko Križnar (ona de pomalek tudi njena žlata, vej pa je njeni brat Sandi Uršin pojeb) in Timijom Zajcom pa Petrom Prevcom.

Ob prihodi domau so slovenskim skakalkam lejpi sprejem pripravili tudi v Polhovom Gradcu. Lidge so bili malo žalostni, gda je Urša pravla, ka brodi, ka mogauče čez štiri leta na olimpijskij igraj več nede skakala, vej pa so v žitki ške druge fontoške reči. Gvüšno pa je, ka de skakala ške nekaj cajta, brodim pa, ka najmenje ške drugo leto, vej de pa 2023. leta nordijsko svetovno prvenstvo v Sloveniji, v erični Planici. Olimpijska prvakinja, stera ma rada igre z labdo, pauleg toga pa rada tudi riše in odi v bregé, pravi, ka je njeni moto: »*Vsakša stvar, pa naj bo dobra ali lagva, je za nekoj dobra!*«

Silva Eöry

Knjiga Marije Hren iz Srednje Bistrice

MOJA HERBIJA - SPUMIJNI PA PRIPUVEJSTI UD INDA ...

Moja herbija - Spumijni pa pripujevsti ud inda ... je naslov knjige, katere avtorica je Marija Hren iz Srednje Bistrice.

s Kulturno-turističnim društvom Črenšovci in Ljudskimi pevkami iz Žižkov je večkrat sodelovala na prireditvah,

šena in mi je predlagala, da bi jih zbrali in jih objavili v knjigi. V knjigi *Moja herbija so tako zapisi o mojem otroštvu, kakor tudi o zgodbah in anekdotah drugih ljudi iz vasi. Pišem pa tudi o opravilih na kmetiji, praznovanjih, ljudskih običajih in drugem.* Pravi, da je bila vedno zelo povezana z domačim okoljem, s tremi Bisticami, Doljno, Gornjo in Srednjo, pa tudi s sosednjimi kraji. Zelo pa se čuti povezana tudi s katoliško vero in kulturo, še posebej s tradicionalno, ljudsko.

Za predstavitev besedil v slovenski knjižni jezik sta poskrbeli urednici knjige Andreja Sever in Nina Horvat. Založilo jo je Kulturno-turistično društvo Črenšovci, pri izdaji pa je pomagala tudi lendavska območna izpostava Javnega sklada za kulturne dejavnosti. Pri nastajanju knjige so ji pomagali in jo podpirali tudi črenšovska županja Vera Markoja, predsednik Kulturno-tu-

rističnega društva Črenšovci Damijan Hozjan in njen sorodnik, duhovnik salezijanec Anton Ciglar. Vsi ti so tudi na-

Sigduar smu jij puštivali pa smu jin bilij zahvualni za tau. Šče telku bole kesnej, gda smu gor prišli, kakšu

Marija Hren z možem Antonom

Etnološki prikaz česanja perja pri Hrenovih, v sodelovanju z Ljudskimi pevkami iz Žižkov

Besedila je napisala v prekmurskem narečju, v knjigi pa so tudi predstavite v slovenski knjižni jezik.

Marija Hren je že vrsto let znana po svojih domačih dobrotah, za katere je dobivala priznanja tudi na državnem ocenjevanju Dobrote slovenskih kmetij na Ptujju. V sodelovanju

na katerih so obujali ljudske običaje, kot je česanje perja in tradicionalno mletje v mlinu na Muri. Ko je k njej prišla na obisk članica Kulturno-turističnega društva Črenšovci Andreja Sever, ji je omenila, da ima o tem tudi veliko zapiskov v prekmurskem narečju: »*Andreja je bila nad zapiski navdu-*

pisali razmišljanja o avtorici in knjigi v uvodnih besedah knjige. Prvi kritik njenih besedil pa je bil njen mož Anton. V besedilu z naslovom *Deca* je zapisala: »*Negda so nam stariši nej gučali, ka nas muajo radi, su nam po tau pokuazali s tem, ka su nas dosta za živleje nuafčili.*

velku pa bugatu herbijo su nan duali. Tau herbiju za tau ščien tudi suama dela dati. Ob besedilu *Deca* so še Krstijtki, Gustüvanje, Paša, Moj prvi krüj, Košnja truave, Repa, Zadruga in druga. Sedaj pa nastajajo že nova besedila.

Besedilo in fotografiji: Jože Gabor

**SPORED SLOVENSkih
TELEVIZIJSKIH PROGRAMOV**
**OD 4. MARCA
DO 10. MARCA**
PETEK, 04.03.2022, I. spored TVS

6:25 Odmevi, 7:00 Dobro jutro, 9:00 Otroški program, 12:05 TV-izložba, 12:20 Vem! 13:00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13:25 Nepal – blizu neba: Od Mananga do Bhimdatte, 14:15 TV-izložba, 14:30 Prislunimo tišini, 14:45 TV-izložba, 15:00 Mostovi – Hidak, 15:40 Izzivalci, EBU dokumentarni film: Jaka: Vedno na dveh kolesih, dokumentarni program, 15:55 Izzivalci, EBU dokumentarni film, 16:10 Slovar spolne vzgoje: Spletne zmenkarije, izobraževalni program, 16:20 Infodrom, 16:35 TV-izložba, 17:00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17:20 Ah, ta leta! Družbena osamitev, 17:50 Družina Jazbečjak, risanka, 18:05 Šef doma, izobraževalni program, 18:25 Vem! 19:00 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 20:00 Zimski pozdrav, 21:25 Na lepše, 22:00 Odmevi, Šport, 22:40 Kinoteka: Konec dolgega dne, 0:10 Dnevnik Slovencev v Italiji, 0:35 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 1:25 Napovedujemo

PETEK, 04.03.2022, II. spored TVS

6:00 Napovedujemo, 8:00 Videotrak, 9:00 Dobro jutro, 10:50 Ugriznimo znanost, 11:35 Šef doma, 11:55 Tarča, 13:05 O živalih in ljudeh, 13:50 Na vrtu, 14:25 Biatlon (M): Štafeta, svetovni pokal, 15:55 Nordijsko smučanje: Norveška skakalna turneja, tekma mešanih ekip, svetovni pokal, 17:50 V kamen, v vodo, 18:55 Dokumentarna oddaja, 20:00 Pod zadnjo zastavo, 22:05 Sramota, 23:30 Videonoč

SOBOTA, 05.03.2022, I. spored TVS

6:25 Odmevi, 7:00 Otroški program, 11:20 TV-izložba, 11:45 Ah, ta leta! Družbena osamitev, 12:15 Duhovni utrip, 12:30 Ozare, 12:35 NaGlas! 13:00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13:25 O živalih in ljudeh, 13:50 TV-izložba, 14:10 Podjetno naprej: Posestvo Saksida, turizem z vinarstvom, 14:40 Prislunimo tišini, 15:00 Ekipa Bled, 15:30 Rojaki, dokumentarni program, 16:00 Ambienti, 16:30 Na vrtu, 17:00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17:20 Luka in Lučka, risanka, 17:30 Sobotno popoldne, 19:00 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 20:00 Joker, 21:00 Kaj dogaja? 21:30 River, 22:40 Poročila, Šport, Vreme, 23:10 Sedmi pečat: Zbeži! 1:00 Dnevnik Slovencev v Italiji, 1:25 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 2:15 Napovedujemo

SOBOTA, 05.03.2022, II. spored TVS

6:00 Napovedujemo, 7:00 Najboljše jutro, 8:00 Pričevalci: Jože Pižent in Marijan Premrl, 9:15 Katar 2022, 9:55 Alpsko smučanje (Ž): Superveleslalom, svetovni pokal, 11:25 Alpsko smučanje (M): Smuk, svetovni pokal, 12:55 Nordijsko smučanje (Ž): Norveška skakalna turneja, svetovni pokal, 14:30 Biatlon (M): Sprint, svetovni pokal, 15:25 Nordijsko smučanje (M): Norveška skakalna turneja, kvalifikacije, svetovni pokal, 16:55 Nordijsko smučanje (M): Norveška skakalna turneja, svetovni pokal, 18:55 Košarka: ABA: Mornar - Cedevita Olimpija, liga ABA, 20:50 Utrip, 21:10 Zrcalo tedna, 21:30 Intervju, 22:30 Vlado Kreslin - 30 let v Cankarjevem domu, 0:40 Videonoč

NEDELJA, 06.03.2022, I. spored TVS

7:00 Otroški program, 10:00 Nedeljsko bogoslužje, prenos iz župnijske cerkve sv. Ane v Cerknem, 10:55 TV-izložba, 11:20 Ozare, 11:25 Obzorja duha, 12:00 Ljudje in zemlja, 13:00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13:25 Zimski pozdrav, 14:50 Na lepše, 15:20 Poletje z mamo, 17:00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17:20 Bacek Jon, risanka, 17:30 Nedeljsko popoldne, 19:00 Dnevnik, Slovenska

kronika, Šport, Kultura, Vreme, 20:00 V imenu ljudstva, 21:00 Fortuna, 22:05 Poročila, Šport, Vreme, 22:30 Slaba mama, 23:45 Mladi slovenski balet: Gusar, pas de deux, 23:55 Ensemble 4Saxess, 0:30 Dnevnik Slovencev v Italiji, 0:55 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 1:45 Napovedujemo

NEDELJA, 06.03.2022, II. spored TVS

6:00 Napovedujemo, 6:30 Duhovni utrip, 6:45 Ugriznimo znanost, 7:15 Glasbena matineja: Pleši, poj, oder je tvoj: Folklorna skupina Emona, 7:50 Po Sredozemlju s Simonom Reevom, 9:00 Ambienti, 9:55 Alpsko smučanje (Ž): Veleslalom, 1. vožnja, svetovni pokal, 10:55 Alpsko smučanje (M): Superveleslalom, svetovni pokal, 12:40 Biatlon (Ž): Zasedovalna tekma, svetovni pokal, 13:25 Alpsko smučanje (Ž): Veleslalom, 2. vožnja, svetovni pokal, 14:25 Nordijsko smučanje (M): Norveška skakalna turneja, kvalifikacije, svetovni pokal, 15:10 Katar 2022, 15:40 Nordijsko smučanje (M): Norveška skakalna turneja, svetovni pokal, 17:40 Biatlon (M): Zasedovalna tekma, svetovni pokal, 19:10 Nordijsko smučanje (Ž): Norveška skakalna turneja, svetovni pokal, 20:50 Žrebanje Lota, 21:05 Arena, 22:05 V žarišču, 0:15 Nedeljsko popoldne, 1:45 Videonoč

PONEDELJEK, 07.03.2022, I. spored TVS

6:20 Zrcalo tedna, Utrip, 7:00 Dobro jutro, Poročila, 10:05 Obzorja duha, 10:40 TV-izložba, 10:55 Šef doma, 11:10 Vem! 11:40 TV-izložba, 12:00 Intervju, 13:00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13:25 Fortuna, 14:30 S-prehodi, 15:05 Dober dan, Koroška, 15:45 Otroški program, 16:30 TV-izložba, 17:00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17:20 Podjetno naprej: Posestvo Saksida, turizem z vinarstvom, 17:50 Kuhar Štef, isanka, 18:05 Šef doma, 18:25 Vem! 19:00 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 20:00 Tednik, 21:00 Studio City, 22:00 Odmevi, Šport, 22:40 Opus, 23:15 Glasbeni večer

PONEDELJEK, 07.03.2022, II. spored TVS

6:00 Napovedujemo, 10:30 Videotrak, 11:45 Dobro jutro, 14:50 Prislunimo tišini, 15:20 Na lepše, 16:10 Ljudje in zemlja, 17:20 Sobotno popoldne, 18:55 V vrtincu ljubezni: Romantične sanje, 19:55 Panorama, 20:30 Črna kronika, 20:55 Panorama, 21:45 Magnet, 22:00 Po Sredozemlju s Simonom Reevom, 23:10 Podjetno naprej, 23:40 Prespana pomlad, 0:10 Videonoč

TOREK, 08.03.2022, I. spored TVS

6:25 Odmevi, 7:00 Dobro jutro, Poročila, 10:05 Opus, 10:35 TV-izložba, 10:50 Šef doma, 11:10 Vem! 11:40 TV-izložba, 11:55 Tednik, 13:00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13:25 Michael Palin v Severni Koreji, 14:20 Duhovni utrip, 14:40 TV-izložba, 15:00 Potepanja – Barangolások, 15:35 Otroški program, 16:35 TV-izložba, 17:00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17:20 Slovenski magazin, 17:50 Tib in Tamtam, risanka, 18:05 Šef doma, 18:25 Vem! 19:00 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 20:00 Kukavici, 21:00 Biti ženska, biti Zofka Kveder, 22:00 Odmevi, Šport, 22:40 Pričevalci: Peter Hribar, 0:05 Dnevnik Slovencev v Italiji, 0:40 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 1:30 Napovedujemo

TOREK, 08.03.2022, II. spored TVS

6:00 Napovedujemo, 10:20 Videotrak, 11:30 Dobro jutro, 14:35 City folk - Obrazi mest: Najboljše zgodbe, dokumentarni program, 15:20 Avtomobilnost, 16:10 Kaj pa Mojca? 17:20 Joker, kviz, 18:20 Kaj dogaja? 18:55 V vrtincu ljubezni: Javni škandal, 19:55 Panorama, 20:30 Koda, 20:55 Panorama, 21:45 Magnet, 22:00 Korak pred

drugimi, portret: dr. Jože Pučnik, 23:00 Kinoteka: Konec dolgega dne, 0:30 NaGlas! 0:55 Videonoč

SREDA, 09.03.2022, I. spored TVS

6:25 Odmevi, 7:00 Dobro jutro, Poročila, 10:05 Slovenski magazin, 10:30 TV-izložba, 10:45 Šef doma, 11:10 Vem! 11:40 TV-izložba, 11:55 Studio City, 13:00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13:25 Michael Palin v Severni Koreji, 14:15 Osmi dan, 14:50 Rojaki, 15:15 Mostovi – Hidak, 15:50 Male sive celice, 16:35 TV-izložba, 17:00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17:20 Posebne zgodbe: Samomor, 17:50 Bela in Sebastijan, risanka, 18:05 Šef doma, 18:25 Vem! 19:00 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 20:00 Film tedna: Uspavanka za megafon, 21:30 Moderne kunst, 22:00 Odmevi, Šport, 22:40 Profil, 23:35 Posebne zgodbe: Samomor, 0:10 Dnevnik Slovencev v Italiji, 0:35 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 1:25 Napovedujemo

SREDA, 09.03.2022, II. spored TVS

6:00 Napovedujemo, 9:15 Videotrak, 10:30 Dobro jutro, 13:30 Letni časi - Mate Bekavac, godalni orkester in gosti, 14:20 Kvartet violončel Simfoničnega orkestra RTV Slovenija (A. Piazzolla), 15:00 Ambienti, 15:45 Nedeljsko popoldne, 17:40 Alpsko smučanje (M): Slalom, 1. vožnja, svetovni pokal, 18:45 V vrtincu ljubezni: Velika prošnja, 19:45 Žrebanje Lota, 19:55 Panorama, 20:25 Zdravje, 20:40 Alpsko smučanje (M): Slalom, 2. vožnja, svetovni pokal, 21:45 Magnet, 22:05 Beethoven 250: Beethovnova Deveta, simfonija za ves svet, 23:05 Neboa: Čarovniška sobota, 0:25 Videonoč

ČETRTEK, 10.03.2022, I. spored TVS

6:25 Odmevi, 7:00 Dobro jutro, Poročila, 10:05 Posebne zgodbe: Samomor, 10:30 TV-izložba, 10:45 Šef doma, 11:10 Vem! 11:40 TV-izložba, 12:00 Arena, 13:00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13:25 Maroko iz zraka, dokumentarni program, 14:20 TV-izložba, 14:35 Slovenski utrinki, 15:00 Težišče – Súlypont, 15:30 TV-izložba, 15:50 Martin Krpan, 16:15 Izzivalci, EBU dokumentarni film, 16:30 TV-izložba, 17:00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17:20 Ugriznimo znanost, 17:50 Reaktivčki, risanka, 18:05 Šef doma, 18:25 Vem! 19:00 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 20:00 Tarča, 20:55 Raj - neukročeni planet: Patagonija – skrajni konec Zemlje, dokumentarni program, 22:00 Odmevi, Šport, Osmi dan, 23:20 Mož, ki je preveč videl, 0:30 Ugriznimo znanost, 1:05 Dnevnik Slovencev v Italiji, 1:30 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 2:25 Napovedujemo

ČETRTEK, 10.03.2022, II. spored TVS

5:30 Alpsko smučanje: Veleslalom, 1. vožnja, zimske paraolimpijske igre Peking 2022, 6:00 Alpsko smučanje: Veleslalom, 2. vožnja, zimske paraolimpijske igre Peking 2022, 8:00 Videotrak, 9:00 Profil, 10:00 Dobro jutro, 12:50 Zimski pozdrav, 14:25 Biatlon (M): Sprint, svetovni pokal, 15:45 Smučarski poleti: Kvalifikacije, svetovno prvenstvo, 17:05 Alpsko smučanje: Veleslalom, zimske paraolimpijske igre Peking 2022, 18:10 Družbeni fenomeni: Sodobni oči, 18:40 Free spirits - Samosvoji: Lovro, dokumentarni program, 18:55 V vrtincu ljubezni, 19:55 Panorama, 20:30 Tehnologija in znanost, 20:55 Panorama, 21:45 Magnet, 22:00 Avtomobilnost, 22:30 Ambient, 23:00 Nova evropska pesmarica – Ponovno skupaj: Avstrija, 23:15 Slovenska jazz scena: Dan žena v jazz klubu - Dame jazz v gosteh pri Big bandu RTV Slovenija in Sebastianu Cavazzi, 0:10 Videonoč

MATURANTSKI PLES

V gledališču je dobilo 26 dijakov trakove z letnicama, ki simbolizirajo leta, ki smo jih preživeli v šoli, in trakovi nas opozarjajo, da je matura pred nami. Temu je sledil ples v gimnaziji, kjer smo plesali dunajski valček v svojih lepih svečanih oblekah. Seveda so tudi vsi plesali s starši, ker je to navada tudi na Madžarskem.

Prelepo smo praznovali in smo zelo veseli, da smo lahko doživeli ta lep dogodek.

Jázmin Illés

12. januar je bil v življenju maturantov Gimnazije svetega Gotarda poseben dan, saj smo imeli takrat maturantski ples. Samo razred 12.g je praznoval, zaradi epidemije je drugi, paralelni razred imel praznovanje že prej.

SPOŠTOVANE VOLIVKE IN VOLIVCI! CENJENI SLOVENCİ NA MADŽARSKEM!

3. aprila 2022 bodo na Madžarskem znova potekale parlamentarne volitve.

Mi, Slovenci na Madžarskem, sodelujemo na parlamentarnih volitvah s slovensko narodnostno listo, ki jo je določila skupščina Državne slovenske samouprave. Z glasovanjem na listo se nam znova odpira možnost, da izvolimo slovenskega narodnostnega zagovornika oziroma zagovornico v madžarskem parlamentu, ki bo zastopal oziroma zastopala naše interese. Pogoj za to je **REGISTRACIJA**.

Prijava oziroma vpis v slovenski narodnostni volilni imenik je še vedno osnovni pogoj za to, da lahko sodelujemo na slovenskih narodnostnih volitvah tako letos kot tudi v bodoče.

Za slovensko narodnostno listo lahko glasujejo le tišči, ki so predhodno podali svojo izjavo o nameri, in sicer da so izpolnili točko »B« zahtevka za vpis v narodnostni volilni imenik.

V kolikor tega še niste storili, lahko za registracijo v slovenski narodnostni volilni imenik zaprosite tudi na spletni strani www.valasztas.hu.

**VSE DRŽAVLJANE SLOVENSKE NARODNOSTI, KI V PRETEKLOSTI ŠE NISTE IZKORISTILI
PRILUŽNOSTI ZA REGISTRACIJO, PROSIMO, DA SE REGISTRIRATE V SLOVENSKI
NARODNOSTNI VOLILNI IMENIK!**

POVZETO:

Če v točki »A« zahtevka za vpis v volilni imenik izpolnite »X slovenska narodnost«, boš vpisani v slovenski narodnostni volilni imenik.

Če na zaprosilu izpolnite tudi točko »B«, boš podali izjavo, da želite na parlamentarnih volitvah glasovati za slovensko listo. Točka »B« velja samo za parlamentarne volitve.

Obstaja tudi možnost za spremembo registracijske izjave.

IZKORISTIMO TO ZAKONSKO DANO MOŽNOST V ČIM VEČJEM ŠTEVILU!

Državna slovenska samouprava

Porabje

TEDNIK
SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Izhaja vsak četrtek
Založnik:
Zveza Slovencev na Madžarskem
Za založnika:
Andrea Kovács

Glavna in odgovorna urednica
Marijana Sukič
Naslov založnika in uredništva:
H-9970 Monošter,
Gárdonyi G. ul. 1.;
tel.: 94/380-767;
e-mail: porabje@gmail.com
ISSN 1218-7062

Tisk:
TISKARNA DIGITALNI TISK D.O.O.
Lendavska 1; 9000 Murska Sobotica; Slovenija

Časopis podpirajo: Državna slovenska samouprava,
Urad predsednika vlade, oddelek za narodnosti,
Zveza Slovencev na Madžarskem in Urad vlade RS
za Slovence v zamejstvu in po svetu.
Naročnina: za Madžarsko letno 2.600 HUF, za
Slovenijo 22 EUR. Za ostale države 52 EUR
ali 52 USD.

Številka bančnega računa: HU75
11747068 20019127 00000000,
SWIFT koda: OTPVHUHB

FORRAJONGA INTÉZŐKÖZVETŐI KÖZPONT MURSKA SOBOTA

Pravljični večer za odrasle v Porabju Obujamo dediščino

Pravljice bodo pripovedovali:

Metka Celec
Máté Labritz
Vesna Radovanovič
Ana Sušec

Za glasbo bo poskrbela Taja Časar.

**V sredo, 9. marca 2022, ob 17. uri
v Etični hiši v Sakalovcih.**

Obiskovalce prosimo za upoštevanje epidemioloških pravil.

REPUBLIKA SLOVENIJA
URAD VLADE ZA SLOVENCE V
ZAMEJSTVU IN PO SVETU

Faşenek in Lenka

»Kusta repa, dugi len, fašenek je cejli den« - končo se je fašenski cajt, vüpmo pa, ka sta Fašenek in Lenka zavolé visiko zdigavala svoje nogé in nam tak prinesla dober pauv (če rejsan léna več nika nemamo pa repo tó samo malo).

Ilustracija: Szilveszter Bartkó